

2022-05-12
S2022/02526 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att utlysa medel till kommuner för att stärka arbetet att motverka hemlöshet

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Socialstyrelsen att utlysa totalt 30 000 000 kronor i statsbidrag till kommuner för att stärka arbetet mot hemlöshet genom att starta eller utöka sitt arbete enligt metoden Bostad först. Beslut om statsbidrag ska fattas av Socialstyrelsen enligt de kriterier som regeringen avser att besluta om i en förordning. I uppdraget ingår att bistå kommunerna att implementera och vidareutveckla sitt arbete med metoden Bostad först.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2022 använda totalt 31 395 000 kronor som ska belasta det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetår 2022 uppförda anslaget 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m. anslagsposten 4 Utvecklingsmedel. Av medlen får Socialstyrelsen använda högst 750 000 kronor för eget arbete med att fördela statsbidrag. Av medlen får Socialstyrelsen även använda 645 000 kronor år 2022 för nationellt stöd till kommunerna vid implementering och vidareutveckling av metoden. Resterande 30 000 000 kronor ska fördelas som statsbidrag.

Socialstyrelsen ska senast den 30 maj 2023 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Av delredovisningen ska det framgå hur statsbidraget har fördelats och medlen använts. Slutredovisning av hur statsbidraget har använts ska lämnas senast den 31 maj 2027. Redovisningen ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

I budgetpropositionen för 2022 aviserades en ny nationell hemlöshetsstrategi för perioden 2022–2026. Regeringen aviserade även 40 miljoner kronor årligen 2022–2026 för att genomföra strategin.

Ett eget hem är av central betydelse för alla människor och på många sätt en förutsättning för välmående och delaktighet i samhället. Metoden Bostad först (Housing first) är en beprövad och effektiv metod för att motverka hemlöshet för personer med social problematik. Metoden utgår från att människor behöver ett tryggt boende för att kunna göra något åt sina övriga problem. Personer i akut hemlöshet erbjuds en bostad på samma villkor som andra hyresgäster. Detta kombineras sedan med frivilliga och individuellt anpassade hjälpinsatser. Bostad först började tillämpas i USA på 1990-talet, och har visat ge goda resultat i forskningsstudier. I exempelvis Finland är Bostad först en del av den nationella strategin mot hemlöshet. Socialstyrelsen rekommenderar Bostad först i de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevård samt i de psykosociala insatserna vid schizofreni och hemlöshet.

Kommunerna har enligt socialtjänstlagen (2001:453) det yttersta ansvaret för att personer som bor i kommunen får den hjälp och det stöd som de behöver. För att ha rätt till bistånd krävs att den sökande inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt. Den enskilda ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå och stödet ska utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Regeringen gav i november 2020 Socialstyrelsen i uppdrag att inkomma med analys och förslag på åtgärder för att motverka och förebygga hemlöshet (S2020/08834). Socialstyrelsen lämnade i sin rapport ett antal rekommendationer bl.a. att kommunerna bör få ett flerårigt riktat statsbidrag för att utöka eller starta Bostad först verksamheter och att regeringen bör utser en lämplig myndighet som får nationellt ansvar för metodstöd, utbildning och uppföljning av Bostad först (Förebygga och motverka hemlöshet, analys och förslag för fortsatt arbete inom socialtjänsten, Socialstyrelsens 2021).

Skälen för regeringens beslut

Statsbidrag

Regeringen bedömer att Bostad först är en effektiv metod för att motverka hemlöshet och vill därmed underlätta för kommuner att implementera metoden. Bostad först är utformad för personer som behöver ett omfattande stöd för att komma ur hemlöshet, t.ex. personer med samsjuklighet i form av missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd. Bostad först innebär att socialtjänsten erbjuder en bostad i kombination med individuellt behovsanpassat stöd till personer i hemlöshet.

Det var endast cirka en femtedel av Sveriges kommuner som under 2021 uppgav att de kunde erbjuda insatser enligt metoden Bostad först till hemlösa personer med skadligt bruk eller missbruk och beroende eller psykisk sjukdom. Andelen har varit ungefär densamma i flera år. För att stärka kommunernas arbete med att motverka hemlöshet genom Bostad först avser regeringen att rikta ett flerårigt statsbidrag till kommunerna under strategiperioden 2022–2026.

Nationellt metodstöd, utbildning och uppföljning

För att verksamheter ska fungera och leda till kvarboende, i enlighet med metoden Bostad först, behövs planering, kunskap om modellen, samverkan och ett långsiktigt arbete samt utbyte av erfarenheter. Insatser enligt Bostad först vänder sig till personer med komplexa behov av stöd. Fortbildning och kontinuerlig kompetensutveckling för de som arbetar med metoden är viktigt inte minst för att säkerställa att grundprinciperna bibehålls, fast boende i kombination med individuellt behovsanpassat stöd, något som visat sig vara en framgångsfaktor enligt de utvärderingar som Socialstyrelsen tagit del av. Regeringen anser att det sammanhållande ansvaret för det nationella stödet vid implementering av Bostad först bör läggas på en statlig myndighet. Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en expertgrupp för att vidareutveckla metoden Bostad Först (bet. 2019/20:SoU9 punkt 22, rskr. 2019/20:309).

Socialstyrelsens får därför i uppdrag att utgöra ett nationellt stöd vid implementering och vidareutveckling av Bostad först. I Socialstyrelsens arbete att ge stöd till kommunerna ingår att samverka med och kontinuerligt inhämta kunskap och erfarenhet från Sveriges Kommuner och Regioner

(SKR), berörda delar av forskarsamhället, civilsamhället, Sveriges Allmännyttan och relevanta myndigheter.

Närmare beskrivning av uppdraget

Statsbidrag

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att utlysa statsbidrag till kommuner för att starta, utöka eller förbättra verksamhet enligt metoden Bostad först. Beslut om fördelning av statsbidraget ska fattas av Socialstyrelsens enligt de kriterier som regeringen avser att besluta om i en förordning. Socialstyrelsen ska informera samtliga kommuner om möjligheten att ansöka om statsbidraget. Socialstyrelsen ska årligen följa upp samt beskriva innehållet i kommunernas satsningar och redovisa användningen av medlen till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Nationellt metodstöd, utbildning och uppföljning

Socialstyrelsen får i uppdrag att utgöra ett nationellt stöd genom att stödja kommunerna i deras arbete enligt metoden Bostad först. Lämpligt metodstöd till kommunerna kan t.ex. vara en vidareutveckling av arbetsätt, utbildning i metoden och spridandet av goda exempel på lokala överenskommelser mellan bostadsföretag och socialtjänst respektive hälso- och sjukvård exempelvis med psykiatri. Socialstyrelsen ska inom ramen för uppdraget inhämta kunskap från civilsamhällets organisationer samt administrera ett nationellt nätverk för informations- och erfarenhetsutbyte.

Regeringen aviserade i Budgetpropositionen för 2022 att 40 000 000 kronor årligen ska avsättas för uppdrag inom hemlöshetsstrategin under strategiperioden 2022–2026. Socialstyrelsen får i uppdrag att utlysa 30 000 000 kronor som statsbidrag till kommunerna. Under resterande del av strategiperioden 2023–2026 beräknar regeringen att 1 500 000 kronor per år kommer att avsättas för kostnader för Socialstyrelsens arbete med att handlägga statsbidraget samt 1 290 000 kronor per år för kostnader för

arbetet att utgöra ett nationellt stöd till kommunerna under förutsättning att riksdagen aviserat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Lena Hallengren

Annika Remaeus

Kopia till

Socialstyrelsen
Statsrådsberedningen
Finansdepartementet/BA
Sveriges Kommuner och Regioner